

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce
ILUSTROVANÁ KNIHA
Ludvík Aškenazy Praštěné pohádky

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Specializace Mediální a didaktická ilustrace

Bakalářská práce
ILUSTROVANÁ KNIHA
Ludvík Aškenazy Praštěné pohádky

Vedoucí práce: akad. mal. Renáta Fučíková
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Barbora PŘÍHODOVÁ**
Osobní číslo: **D20B0011P**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Ilustrace a grafika, specializace Mediální a didaktická ilustrace**
Téma práce: **ILUSTROVANÁ KNIHA**
Zadávající katedra: **Katedra výtvarného umění**

Zásady pro vypracování

Kompletní ilustrační a grafické řešení klasického či nového textu, beletrie, poezie, naučná literatura, minimální rozsah funkční knihy 40 stran.

Tvůrčí záměr: Záměrem je vytvořit návrh funkční umělecké publikovatelné knihy.

Způsob realizace: Technika realizace vyplyne v průběhu přípravných kreseb, skic a následných zkoušek.

Cíl: Cílem práce je vytvořit knihu, která bude řešit dané téma.

Předpokládaný charakter výstupu: Výstupem budou 3 kopie knihy s minimálním počtem 20 ilustrací.

Rozsah průvodní zprávy: Průvodní zpráva bude vytvořena v rozsahu minimálně 3 normostran.

Rozsah teoretické části: **min. 3 normostrany textu**
Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování BP**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

TURKOWSKI, Einar. *Měsíční kořtina*. V Praze: Albatros, 2010. ISBN 978-80-00-02700-5.
STAVARIČ, Michael. *Děvočátko s kosou*. Ilustroval Dorothee SCHWAB, přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0805-1.
SÍS, Petr. *Strom života: kniha o životě přírodovědce, geologa a myslitele Charlese Darwina*. V Praze: Raketa, 2004. ISBN 80-86803-02-3).
CROWTHER, Kitty. *Návštěva malé smrti*. Praha: Baobab, 2013. ISBN 978-80-87060-67-4.
NIKL, Petr. *Lingvistické pohádky*. Praha: Meander, c2006. Modrý slon (Meander). ISBN 80-86283-49-6.

Vedoucí bakalářské práce: **akademický malíř Renáta Fučíková**
Katedra grafického designu a ilustrace

Datum zadání bakalářské práce: **31. května 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

MgA. Vojtěch Aubrecht v.r.
děkan

Mgr. Jindřich Lukavský, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

V Plzni dne 7. září 2022

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracoval(a) samostatně a nejedná se o plagiát.

Plzeň, duben 2023

.....

Podpis autora

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala mé vedoucí práce, ak. mal. Renátě Fučíkové, a to nejen za cenné rady, ale i za motivaci, kterou mi v průběhu mé tvorby poskytla. Také děkuji MgA. Evě Bartošové za pomoc především s technickou stránkou knihy a oporu.

Obsah

Výběr tématu	8
Inspirace, rešerše a cíle	8
Volba techniky	8
Proces tvorby	9
Grafická podoba knihy	9
Shrnutí.....	10
Resumé	11
Obrazová příloha	12
Zdroje:	22

Výběr tématu

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala dílo Ludvíka Aškenazyho *Popletené pohádky*. Motivací pro volbu právě tohoto textu se mi stalo zadání semestrální práce z letního semestru akademického roku 2022 v rámci projektu *Všechny barvy pohádky*, který vyvrcholil stejnojmennou výstavou v prostorách plzeňské Velké synagogy. Pracovala jsem s jedním z textů *Popletených pohádek* s názvem *Kulový blesk*. Zjistila jsem, že žánr moderní pohádky je mi velice blízký, a proto pro mě bylo přirozenou volbou v tomto směru pokračovat i při volbě tématu méjí bakalářské práce. I tak jsem se ale nechtěla zcela opakovat, a proto jsem se snažila práci posunout např. odlišnou barevnou polohou i technickým provedením.

Původně jsem měla v plánu zpracovat většinu pohádek, která se v této knize vyskytuje, později jsem však od tohoto rozhodnutí ustoupila, aby mohla vzniknout kniha, nesoucí v sobě tři vybrané příběhy, které jsou ale dle mého názoru ze všech nejkrásnější, nejvíce osloví současné dětské čtenáře, a především mohou být (díky menšímu rozsahu textu) bohatě ilustrované.

Inspirace, rešerše a cíle

Největší inspirací mi bylo období 60. let – doba, kdy byly *Praštěné pohádky* vydány. Mým cílem bylo, aby byly moje ilustrace stále určitým způsobem napojeny na text, ze kterého vychází, a období, ve kterém vznikal.

Zaměřila jsem se především na drobnější detaily, jako je dobový obal lahvičky inkoustu (jejíž fotografii jsem hledala mezi starožitnostmi na internetových aukčních portálech), vzor na talířích (které používá moje babička a se kterými jsem vyrostla nejen já, ale i moje maminka, teta a strýc), lampička (která stojí na nočním stolku v mém studentském bytě už od doby, co si v mládí při jejím světle četl můj pan domácí) nebo med ve známém plastovém obalu ve tvaru medvídka.

I tak jsem se ale snažila dodržet ve svých ilustracích určitou nadčasovost, aby se nejednalo o dokument popisující 60. léta, ale spíše o obraz z dětství dospělých, čtoucích příběh svým ratolestem. Současným dětem budou tyto odkazy na dobu vzniku knihy evokovat atmosféru domácnosti jejich babiček a prababiček. Jedním z detailů, které tak nejsou zcela dobově přesné, je např. znázornění mnoha typů žárovek, které na tehdejší trhu nebylo ještě možné sehnat. Mým cílem bylo odkázat na dobu, ve které příběhy vznikaly, při současném zachování pohádkové atmosféry a vizuální rozmanitosti.

Volba techniky

Coby techniku ilustrací jsem si zvolila v tomto oboru nepříliš časté zmizíkování. Snad každý si vzpomíná, jak dělal ve škole v průběhu hodiny, která ho zrovna nebavila, na okraj sešitu kaňky a do nich vytvářel zmizíkem různé kresby. Málokdo si to ale později vyzkouší ve větším měřítku. Já jsem měla to štěstí, že v našem ateliéru ji používalo již několik studentů přede mnou, což mě inspirovalo k tomu, abych si ji také vyzkoušela. Líbila se mi myšlenka, že když ilustruji příběhy pro děti, použiji techniku, se kterou už určitě přišly do kontaktu, jen udělám výsledné práce o mnoho větší a detailnější, což by je mohlo motivovat k tomu, aby si tento postup také zkusily ve velkém. Zmizíkování je navíc snadno dostupné a poměrně jednoduché, takže si je mohou bez problémů otestovat samy doma.

Tato technika se ve své podstatě lehce podobá linorytu. Části, které odrýváme – zmizíkujeme, nejsou ve výsledném díle vidět a zůstává pouze neodrytá – nevyzmizíkováaná plocha lina – inkoustu. Je bezpodmínečně nutné mít předem v hlavě (a u složitějších motivů mnohdy i na papíru) naplánované rozložení tmavých a světlých ploch, protože jakmile část vyzmizíkujeme, nejde se vrátit zpět ani plochu obarvit inkoustem znovu.

Mezi výhody této techniky, které mě přesvědčily ji použít, patří nejen originalita, ale také finanční nenáročnost. Její nevýhodou je potřeba neustálého plánování. Originály prací také nejsou příliš trvanlivé. Inkoust (přinejmenším inkoust, který jsem použila a který lze zmizíkovat) není příliš světlostálý, a navíc postupem času stále pomalu pracuje spolu se zaschlým zmizíkem. Originály prací se tedy po určité době nevyhnutelně stanou méně ostrými, zamlženými a/nebo výrazně světlejšími. Není tedy na místě čekat se skenováním prací příliš dlouho.

Proces tvorby

Poté co jsem si obsah celé knihy předběžně rozvrhla a rozskicovala, jsem si připravila podklad tím, že jsem papír natřela inkoustem a nechala ho zaschnout. Pro náčrty ilustrací jsem poté používala bílou křídou, která má při této technice výhodu v tom, že narozdíl od tužky nebo pastelky je na tmavé ploše dobře vidět a po vyzmizíkování inkoustu nezanechává žádnou stopu. Později tedy není potřeba z ilustrace zdlouhavě retušovat stopy tuhy. Zároveň, pokud je potřeba náčrt upravit, jde smazat jednoduše hřbetem dlaně bez nadměrného rozdíráání papíru gumou a může se tak dle potřeby i opakovaně upravovat, aniž by došlo k rozedření papíru a poničení inkoustové plochy. Mezi nevýhody patří to, že náčrty nemohou být moc detailní a nejsou příliš odolné.

Když jsem měla připravenou hrubou kresbu křídou, stačilo už jen zmizíkovat. Používala jsem 3 druhy zmizíků, každý z nich jinak široký. Z inkoustové plochy jsem tvořila jak pozitivy, tak negativy škál předmětů, zkusila jsem tedy tvořit bílou linku na modrém pozadí, i modrou linku na světlém.

Po naskenování jsem poté všechny ilustrace začistila. Rozhodla jsem se, že velké skvrny kolem motivů vzniklé zmizíkováním, které zanechalo papír zežlutlý tam, kde byl dřív inkoust, v mé práci ponechám. Chtěla bych, aby zde byla technika zmizíkování přiznaná a skvrny k ní podle mého názoru nejen neoddělitelně patří, ale také zde slouží jako důkaz toho, že byla celá práce dělaná ručně. Snažila jsem se, aby byly skvrny uspořádané tak, že dodají celé práci prvek, který bude více organický, celek by tak měl působit přátelštěji a méně stroze.

Závěrečným krokem bylo přidat ilustracím barevné akcenty – pro tento účel jsem zvolila teplou žlutou a starorůžovou. Vycházela jsem ze tří základních barev – modré inkoustu, žluté a růžové zastupující magentu. Celou knihu jsem poté sesadila dohromady, doplnila text a upravila technické parametry k tisku.

Grafická podoba knihy

Pro text jsem použila písmo unbounded, které vypadá vedle obrázkového doprovodu moderně, aniž by působilo chladně či sterilně. Snažila jsem se také zvolit takový font, který by byl dobře čitelný, což se mi myslím povedlo. Text v titulech jednotlivých příběhů jsem

přebarvovala tak, aby odpovídal ilustracím. Zvolila jsem zde střídání barev po jednom písmenu, které působí vesele a podtrhne rozvernou atmosféru pohádek. Pro Praštěné pohádky je podle mého názoru potřeba i praštěná grafická podoba.

Zážitek ze čtení a prohlížení ilustrací se však odvíjí i od technických parametrů knihy. Rozdílný zážitek ze čtení knihy drobného, a naopak velkého formátu by se dal dle mého názoru porovnat např. s navigováním pomocí mapy stažené v mobilu a pomocí rozložené automapy. Ačkoliv jsou obě mapy stejné, dělají na nás vizuálně odlišný dojem. Já jsem si pro knihu zvolila poměrně velký formát. Jednotlivé strany mají rozměr 297 na 297 mm, na kterém podle mého názoru vyniknou v ilustracích drobné detaily stejně výrazně jako prázdné plochy. Také jsem zvolila klasickou šitou vazbu s pevnými deskami, a to nejen z estetických, ale i praktických důvodů. Tento druh vazby je jedním z nejdolnějších a tvrdé desky jsou v případě velkého formátu výhodou, jelikož lze s knihou snáze manipulovat.

Shrnutí

Cílem mé bakalářské práce bylo doplnit vybrané příběhy z knihy Ludvíka Aškenazyho obrazovým doprovodem, který by po vizuální stránce obstál jak samostatně, tak ve spojení s textem, a vytvořit tak bohatě ilustrovanou knihu. Chtěla jsem do ilustrací pomocí drobných detailů vnést atmosféru domácnosti 60. let, zároveň ale zachovat pohádkovost a nadčasovost jednotlivých příběhů. Zvolenou technikou jsem chtěla dosáhnout zajímavé grafické podoby ilustrací, která by v sobě nesla atmosféru moderní pohádky.

Resumé

As my bachelor's degree book, I chose to illustrate three stories from the book *Popletené pohádky*, written by Ludvík Aškenazy. I decided to work on this text because last year I had already had the opportunity to work on another one of his stories from this book and it turned out to be very inspiring journey.

My main source of inspiration was the 60s in Czechoslovakia and the atmosphere of growing up here. I tried to portray this era by the small details such as a pattern on set of plates, lamp standing on the bedside table, or the honey packed in characteristic plastic bottle in the shape of a honey bear. I also included a couple of important places in Prague such as the Charles Bridge.

I decided to use the technique of erasing. First, I prepared the paper by painting it with blue fountain pen ink. Then on top of the ink I did the sketches with a white charcoal. This gave me the option to prepare the sketches without damaging the paper (and therefore the ink layer) and once the ink was erased, the white sketches were no longer visible.

I chose this technique because of its similarity to a linocut (the area the artist is working on is the one that won't be visible – only the parts left untouched will stay) which I found unique. I also wanted to use a technique that children could easily try out at home, and which is, I think suitable for the form of a modern fairy tale.

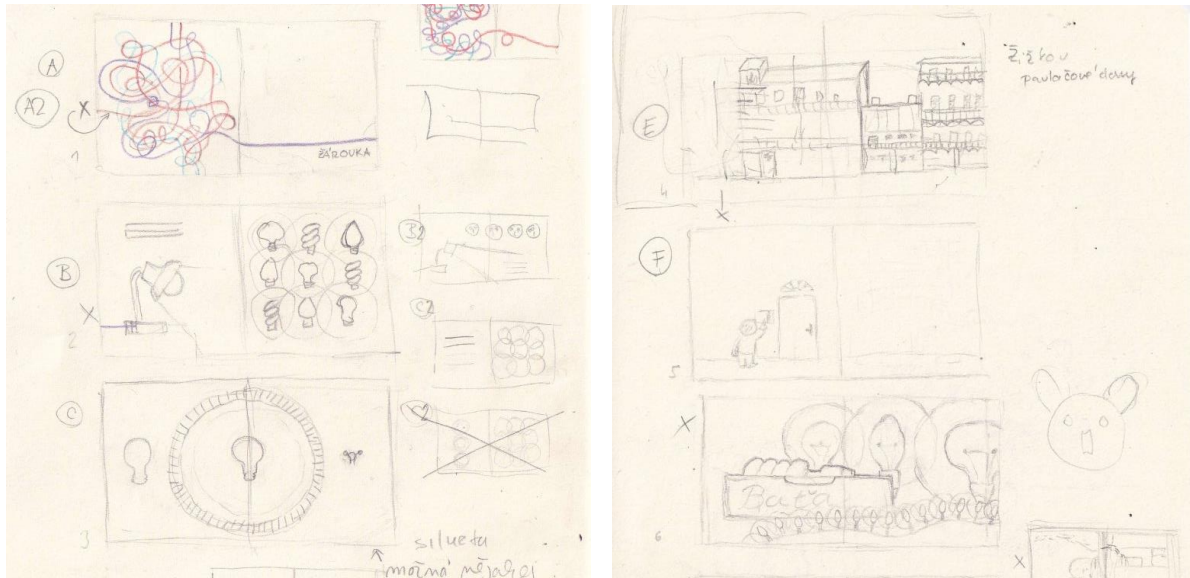
When the erasing was done, I did some touch ups in Photoshop and then finished the work by adding colour accents. I chose three of the basic colours – blue, yellow, and light pink representing magenta.

The format of the book is 300 by 300 mm. The book is bound in a sewn binding with stiff boards.

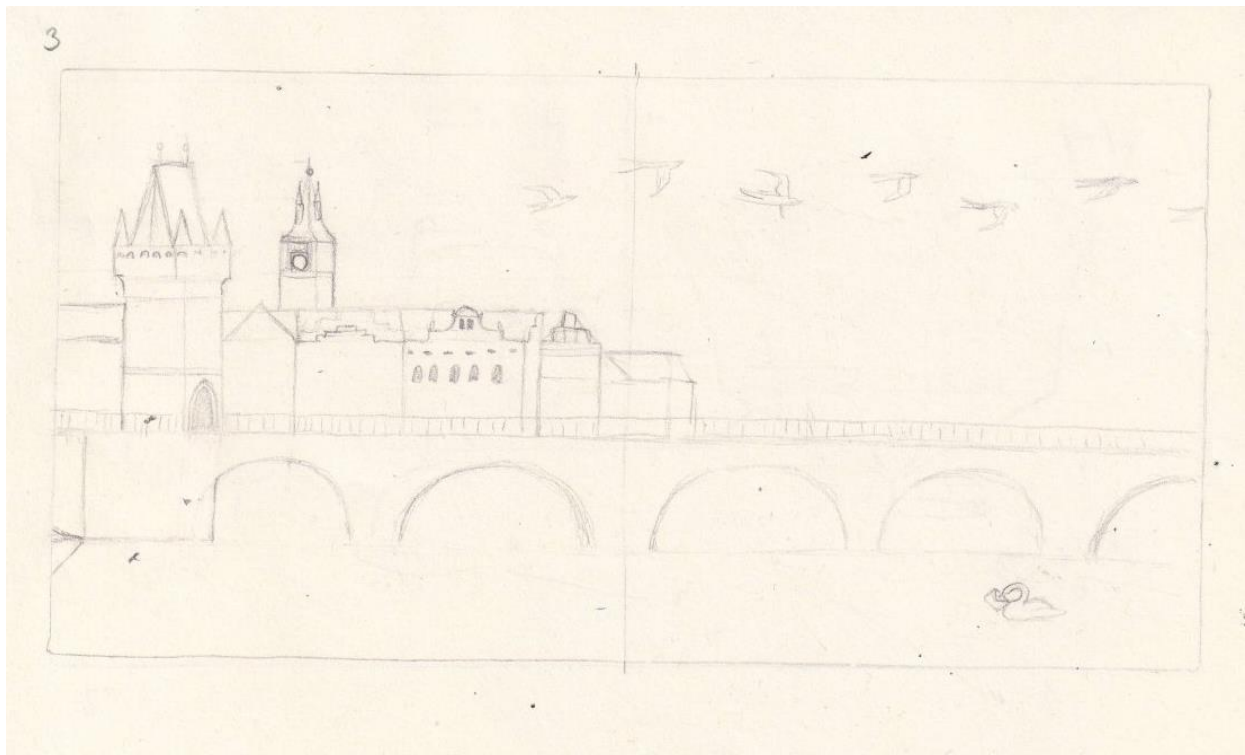
Obrazová příloha

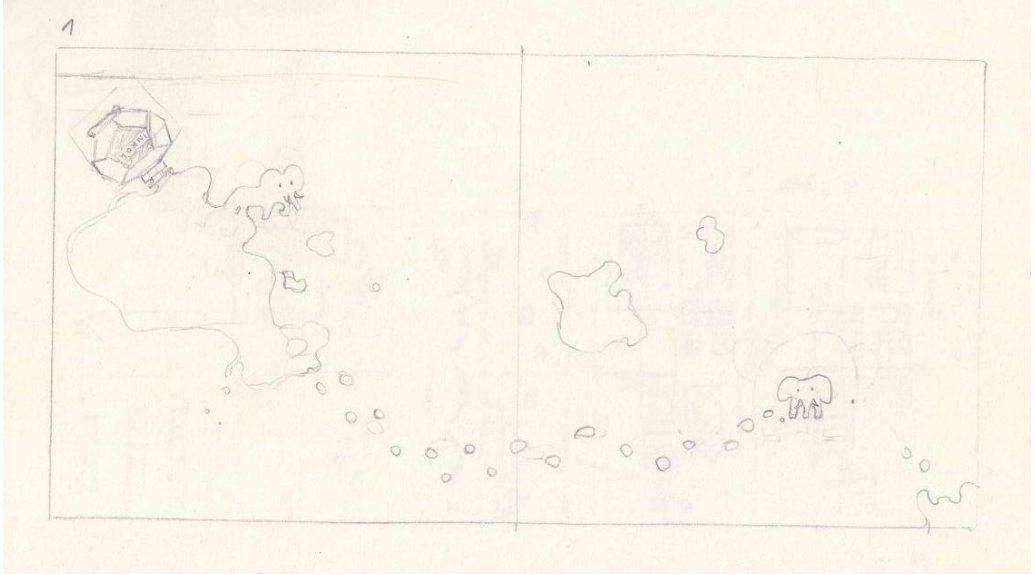
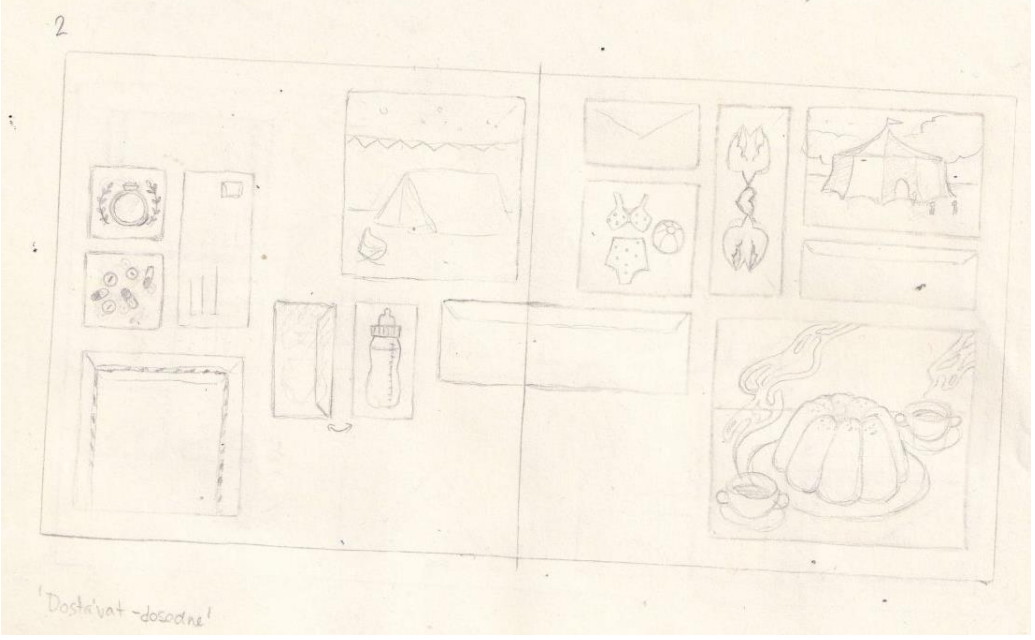
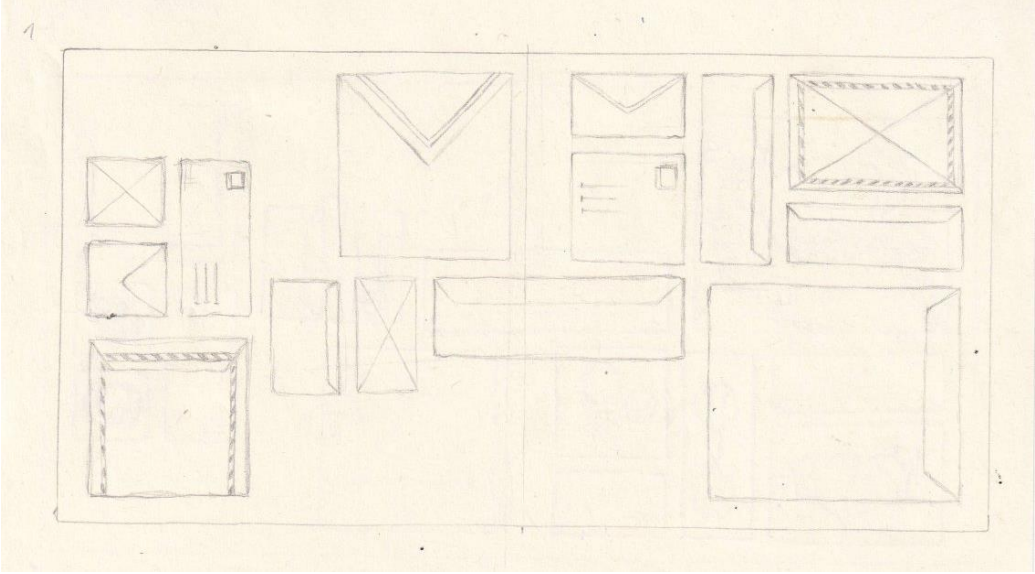
ČÁST 1. Skici

První skici jsem dělala v poměrně malém měřítku a zaměřila jsem se spíše na to, abych vytvořila jakýsi neuspořádaný vzorníček nápadů. Jednalo se tedy v podstatě o brainstorming.

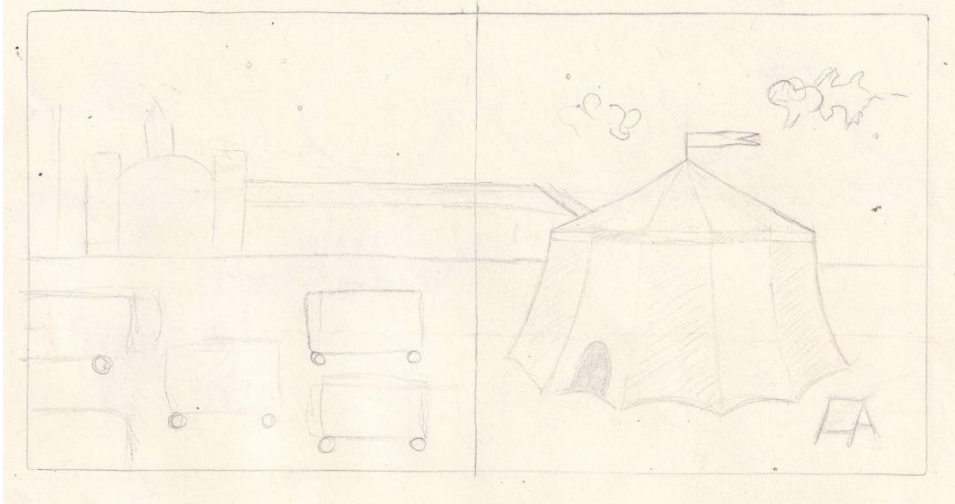

Pozdější skici už byly o něco detailnější a uspořádanější, i tak ale můžeme u mnoha z nich najít mnoho rozdílů od výsledných ilustrací, a to zejména co se týče kompozice.

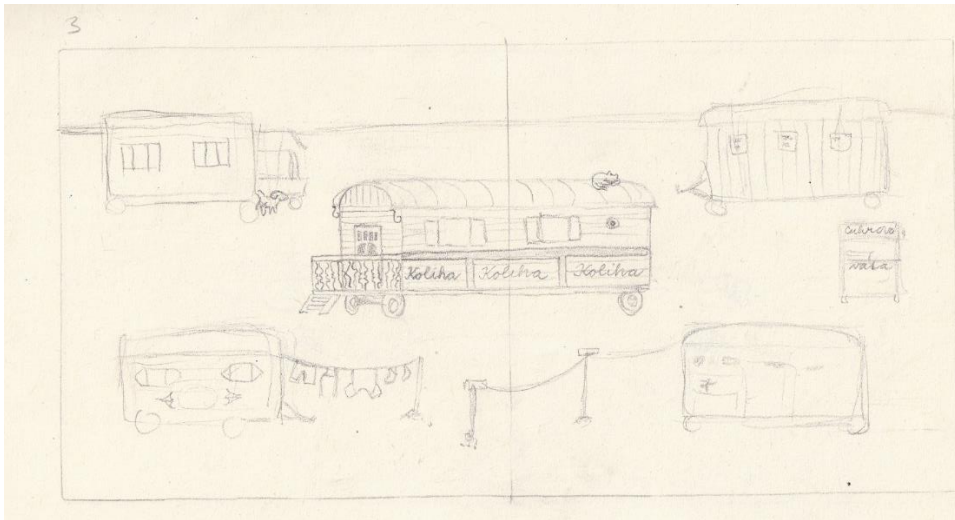

2

3

ČÁST 2. Zkoušky techniky

V průběhu tvorby jsem si často zkoušela jednotlivé vzory a detaily na zbytcích papíru předtím, než jsem se odvážila je provést v originálu ilustrací.

Na toto místo vkládám i ukázkou z výše zmiňované semestrální práce. Mým cílem bylo na použitou techniku navázat, ale nevytvořit přitom její úplnou kopii.

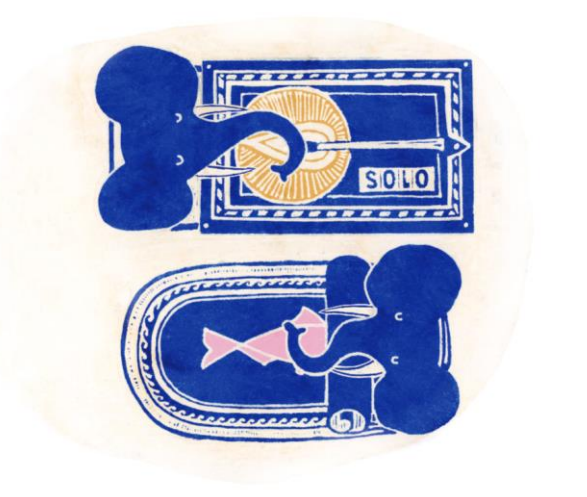
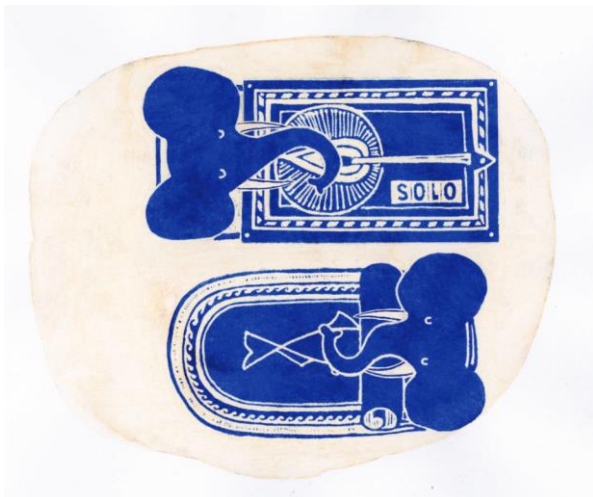
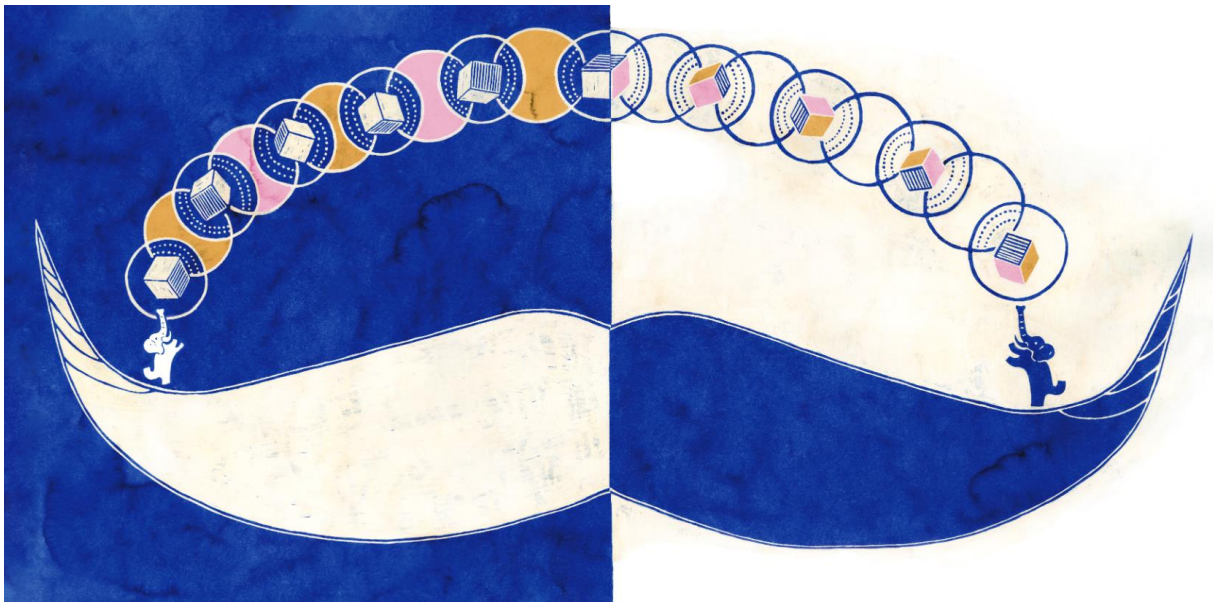
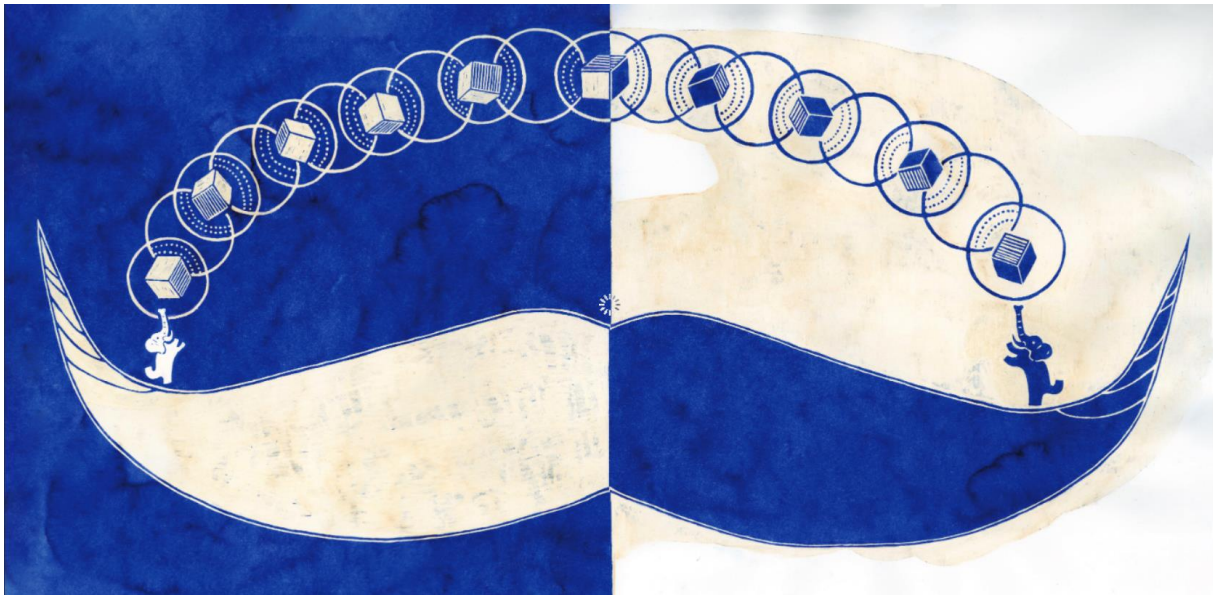

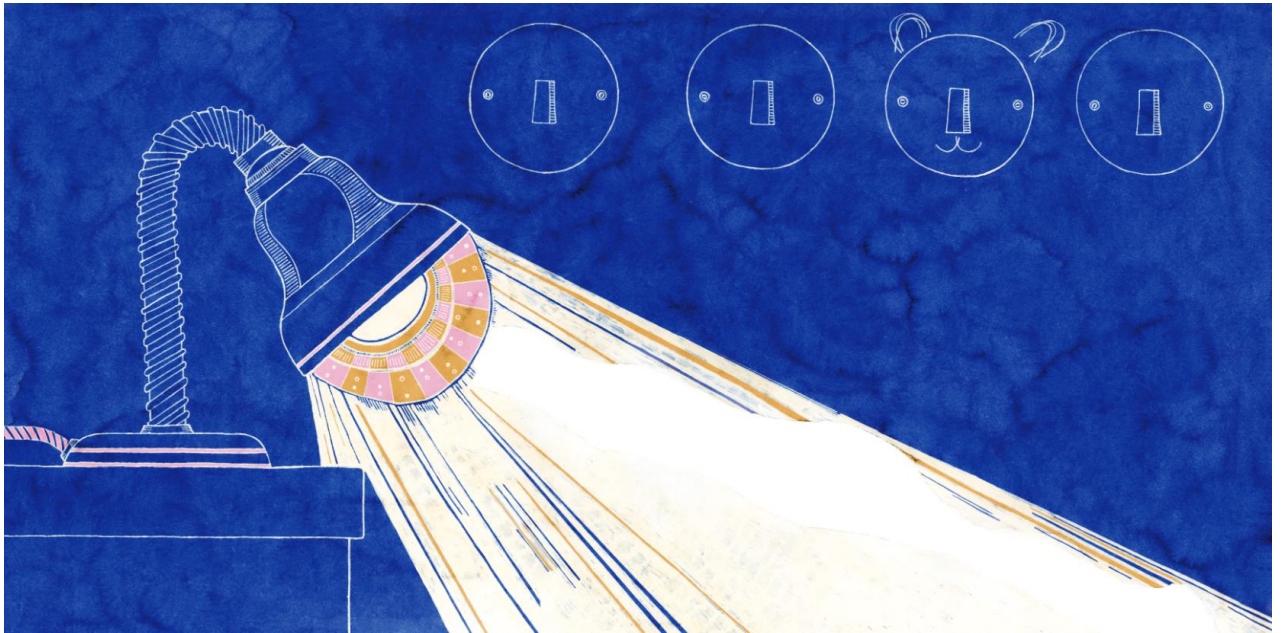
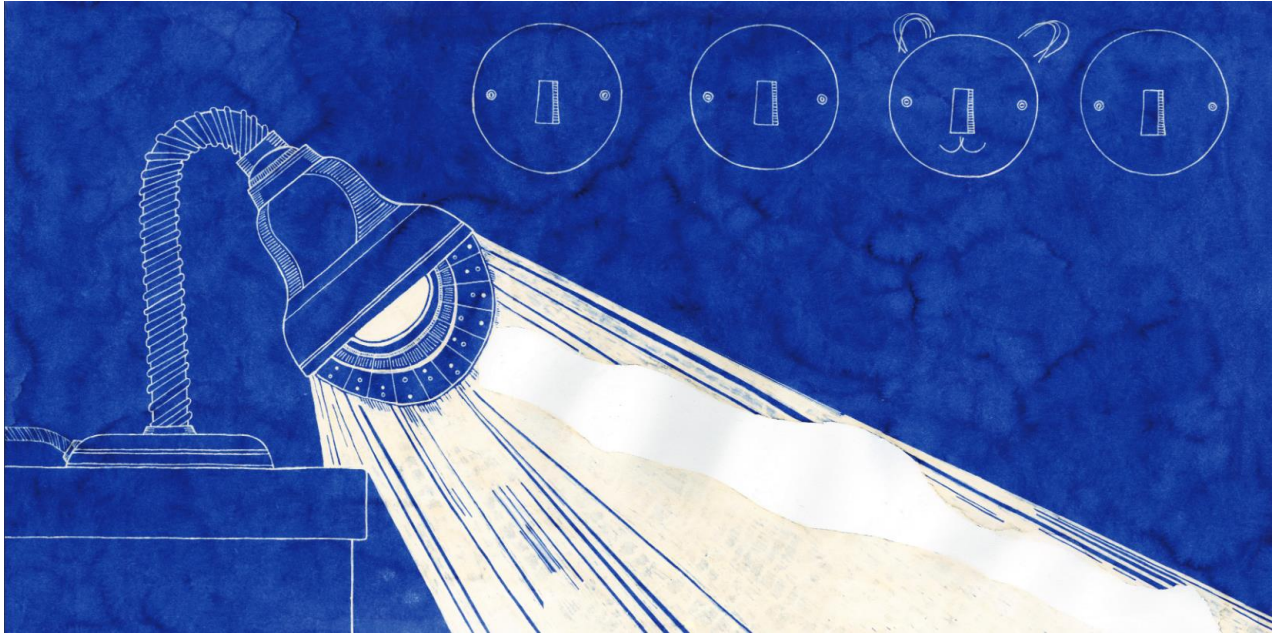
Kulový blesk (Česko)

Byla jednou jedna domácnost, ve které bydlel dědeček se svým vnukem Jarouškem. Jednou se ale rozpoutala hrozivá bouřka a do světlice se přikřítilel kulový blesk. Jaroušek a dědeček se zprvu báli, ale potom blesk promluvil. „Dobry den, mohl bych tu s vámi žít? V zimě vám můžu topit v kamnech a v létě mě může Jaroušek používat místo míče na volejbal. Jsem krásně kulatý“ Ten nápad se všem líbil, a tak od té doby bydlí všichni tři spolu, v zimě mají teploučko a v létě se nikdy nenudí.

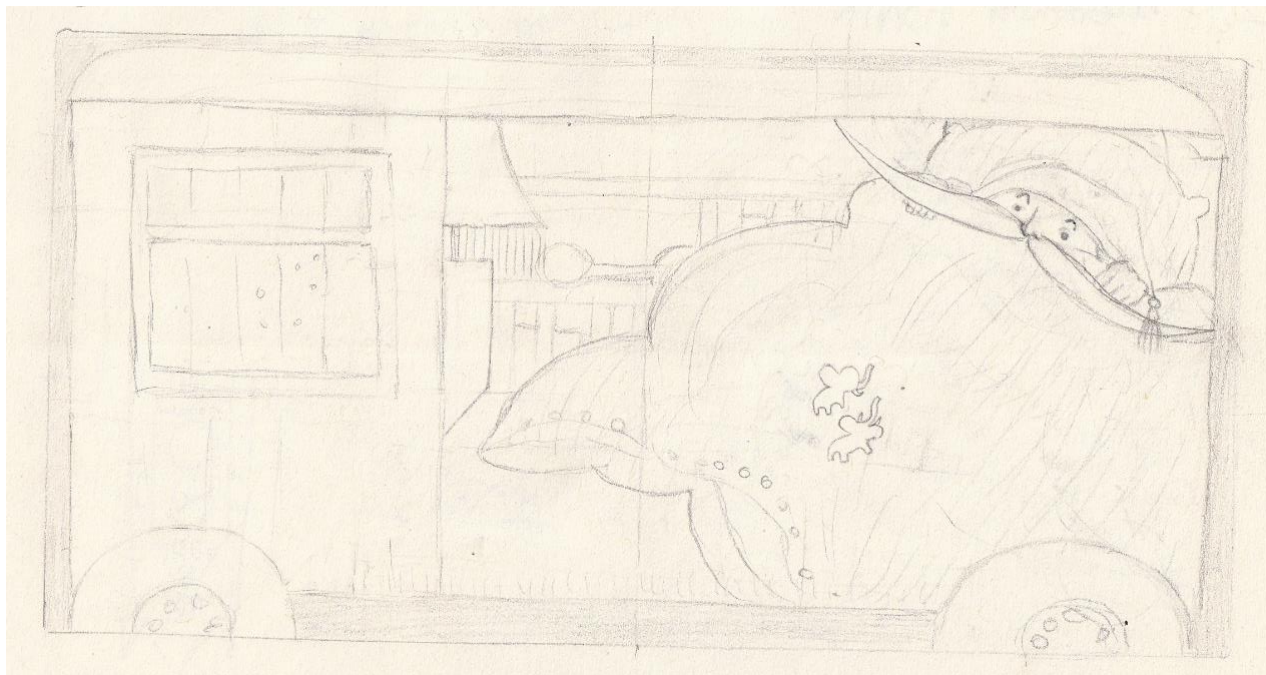
ČÁST 3. Porovnání přebarvených a nepřebarvených verzí dvoustran

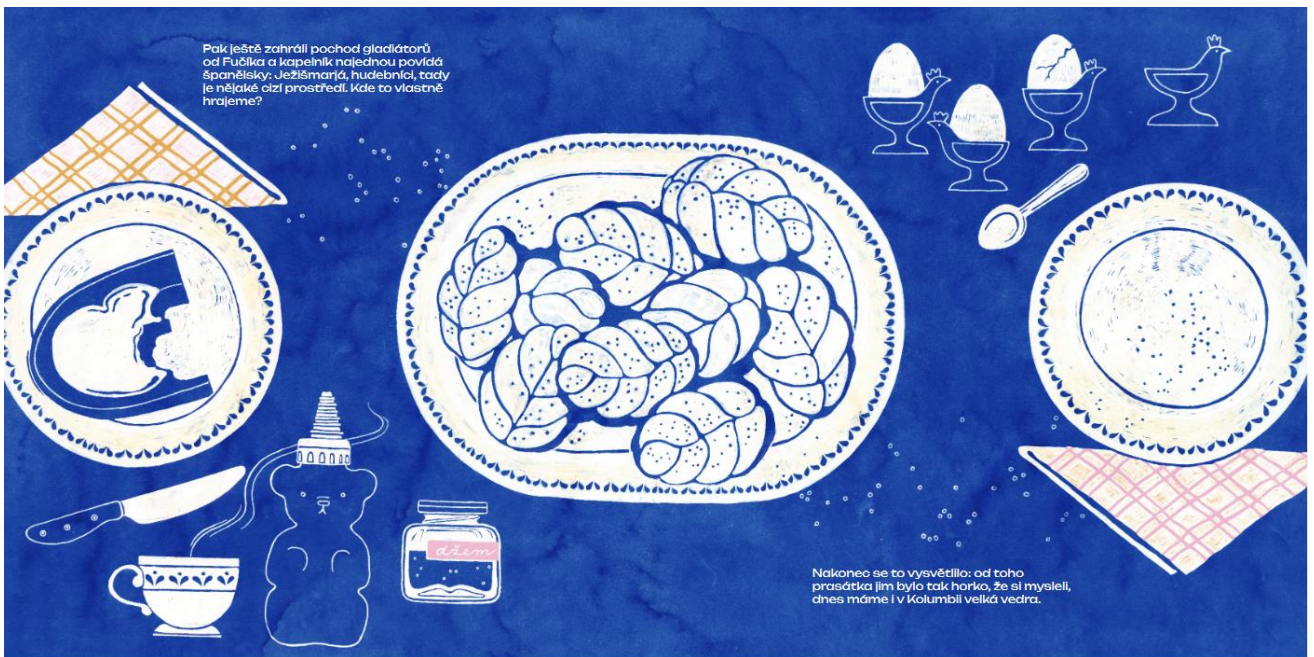
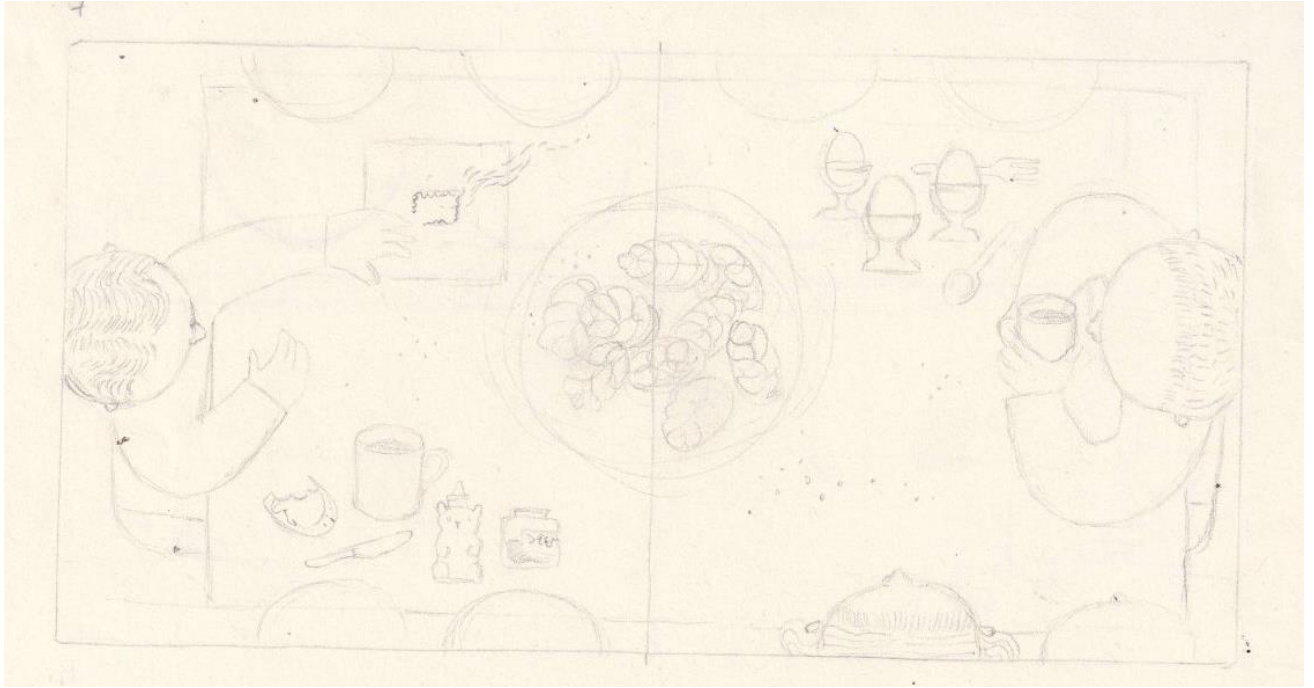

ČÁST 4. Porovnání skic a finálních dvoustran

Pro účely tohoto srovnání jsem úmyslně vybrala strany, kde se výsledná ilustrace od původních skic trochu liší. Čas od času jsem totiž zjistila, že kompozice, která na mě působila uspokojivým domem na skicách v sešitu formátu A5 vypadala na finální kresbě o rozměrech 30 x 60 cm poněkud nešťastně. Proto jsem vše pozměnila tak, abych byla s výslednými ilustracemi spokojená, a to i za cenu toho, že se lehce odkloním od původního plánu.

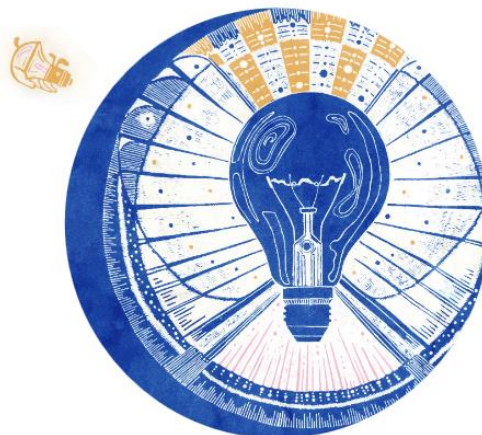

ČÁST 5. Výběr z finálních dvoustran a obálka

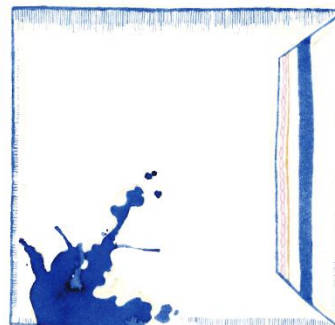
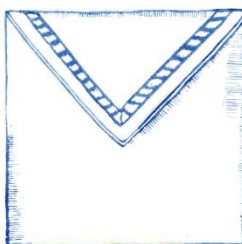
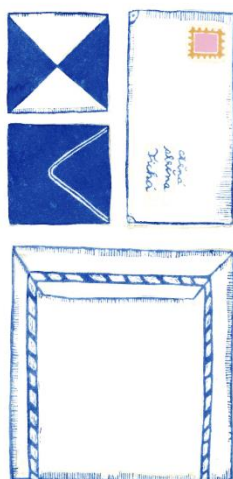
Prašťené pohádky

Lucivik Aškenazy

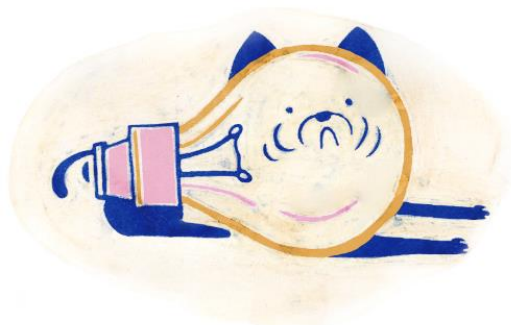
Lucivik Aškenazy Prašťené pohádky

Dopis z Kolumbie

Dostávat dopisy je krásná věc. Každý dopis je vlastně dárek. A trochu jako by přiletěl nebo připlul. Bylo by hezké, kdyby dopisy létaly oknem.

Třeba u snídání: sluníčko svítí, labilka se červená, vejčko se loupe, housky křupou a padá z nich mák, a vtom do pokoje vletí něco bílého. Obleti dvakrát bílý úrus, vybere si místečko k přistání a doseďe.

Zdroje:

AŠKENAZY, Ludvík. *Praštěné pohádky*. Ilustroval Bohumil ŠTĚPÁN. Praha: SNDK, 1965.